

Рей Бредбері

ПРОЩАВАЙ, ЛІТО

*З любов'ю, Джонові Гаффу, живому по баг-
тьох роках після «Кульбабового вина»*

МАЙЖЕ БИТВА НА АНТАЙТЕМІ¹

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Дні, здавалося, наповнив подих, який потамувала вся земля, завмерши в очікуванні. Буває, що літо відмовляється закінчуватись.

Варто лише торкнутися квіток, розсипаних уздовж дороги, й пролетиться злива осінньої іржі. Кожна стежина виглядає так, ніби нею проїхав напівзруйнований цирк, з кожним обертом колеса розсипаючись на шматки старезного заліза. Усе вкривала іржа, розіслана під деревами, на берегах річки та вздовж колії, якою колись ходив локомотив, а тепер — пішов у небуття. Поодинокі квіти та залізничні рейки тліли на самісінькій межі осені.

— Поглянь, Дуг', — сказав Дідусь, коли вони поверталися до міста з ферми. Позаду них у кузові лежали шість щойно зірваних з грядки гарбузів.

¹ Битва на Антайтемі — битва під час громадянської війни у США між північними та південними штатами, відбулась 17 вересня 1862 року біля струмка Антайтем і вважається найкровопролитнішою одноденною битвою за всю історію США.

— Бачиш ті квіти?

— Так, сер.

— Прощавай-літо¹, Дуг. Так вони називаються. Відчуваєш, яке повітря? Серпень повернувся. Прощавай, літо.

— Оце так, — сказав Дуг, — яка сумна назва.

Бабуся увійшла до буфетної і відчула порив західного вітру. Опара у мисці піднялась, як велетенська голова інопланетянина, що виросла на врожаї минулих літ. Старенька зняла муслінову хустку й торкнулася гори тіста. Такою була земля на світанку часів, поки на неї не ступив Адам. Таким був світанок, коли Єва взяла шлюб із незнайомцем у райському саду.

Бабуся визирнула з вікна на сонячне світло, що розлилося подвір'ям, наповнило золотом яблуні, й повторила ті ж слова:

— Прощавай, літо. Ось і жовтень. А за вікном 82 градуси². Літня пора не хоче йти. Собаки розляглися в тіні дерев. Листя зеленіє. Тіло хотіло би заплакати, а натомість сміється. Дуг, сходи-но на горище і випусти ту божевільну стару бабу з її сховку.

— Хіба у нас на горищі живе якась божевільна баба? — здивувався Дуг.

¹ Квітка родини айстрових, поширена переважно на території Америки.

² Температура вказана за Фаренгейтом, що дорівнює 27, 8 градусів за Цельсієм.

— Ні, але дуже на це схоже.

Хмари пропливли над лужком. А коли знову вийшло сонце, Бабуся у буфетній майже пошепки промовила: *Прощавай, літо.*

Дуглас підійшов і став поруч із Дідусем на веранді — може, той поділиться з ним своїм гострим зором, здатністю бачити аж ген за пагорбами, слізьми, що наворачуються на очі, щастям минулих днів. Та довелось удовольнитися духом люлькового тютюну й ароматом одеколону «Тигр». У грудях хлопця немов крутилася дзиґа — то вона ясніла, то темніла, то виповнювала сміхом рот, то наворачувала на очі солону вологу.

Він дивився на озерце трави перед будинком, на якому не лишилося жодної кульбаби, на крони дерев, що взялись іржею, а вітер з далекого сходу вже доносив дух єгипетської пустелі.

— Піду з'їм пончик і трохи подрімаю, — сказав Дуг.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Прикрашений вусиками з цукрової пудри, Дуг лежав у власному ліжку в своєму будинку і ще міркував, чи поринути йому в сон, а тим часом сон уже підкрався до нього ззаду, пробрався в голову, ніжно сповив його темрявою.

Десь віддалік оркестр загравав якусь дивну повільну мелодію, глухо звучали мідні труби й барабани.

Дуг прислухався.

Здавалося, що далекий оркестр вийшов з печери на ясне осоння. Десь пурхнула з віт і зазвучала флейтами-пікколо¹ зграйка сполоханих дроздів.

— Парад! — прошепотів Дуг. Він зіскочив із ліжка, струшуючи з себе залишки сну та цукрової пудри.

Музика ставала гучнішою, повільнішою, глибшою, ніби величезна грозова хмара, повна блискавиць, що нависла над дахами будинків.

Дуглас обережно визирнув у вікно.

На лужку перед будинком стояв із тромбоном у руках Чарлі Вудман — його найкращий шкільний товариш, задер догори сурму Білл Арно — Дугласів щирий приятель, і навіть перукар містер Вінескі був там, обвитий, наче удавом, величезною трубою, і... постривай-но!

Дуг відвернувся від вікна й оббіг увесь будинок. Він вийшов на веранду.

Там, серед музикантів, стояли Дідусь із валторною, Бабуся з бубном і його братик Том із дитячою дудочкою.

Звідусіль лунав веселий гамір, сміх.

— Гей, — крикнув Дуг, — а що воно за день сьогодні?

— Що за день? — перепитала Бабуся. — Твій день, Дугласе.

¹ Флейта-пікколо (іноді просто пікколо, або мала флейта) — дерев'яний духовий музичний інструмент, різновид попереочної флейти, найвищий за звучанням інструмент серед духових.

— Увечері буде феєрверк. Прогулянковий катер вже чекає!

— Ми їдемо на пікнік?

— Радше, вирушаємо у подорож, — містер Вінескі, перукар, глибше насунув на голову солом'яного капелюха кольору кукурудзяних пластівців. — Ось послухай!

Від озера долинув тужливий гудок пароплава.

— Кроком руш!

Бабуся вдарила в бубон, Том заграв на дудці, й пістрява юрба потягла Дуга за собою вулицями міста, а всю дорогу їх супроводжувала згряя собак, заливаючись гавкотом.

У центрі міста хтось видерся на дах міського готелю і скинув донизу розірвану на дрібні шматочки телефонну книгу. Та поки те конфеті опустилося на бруківку, процесія вже проминула вулицю.

На озері туман стелився над водою.

Десь далеко чути було жалобне виття протитуманного ріжка.

Із туману вплив сніжно-білий пароплав і причалив до пірса.

Дуг не зводив очей із пароплава. — «Чому на ньому немає назви?»

Та пароплав пронизливо загудів, юрба знову рушила й потягла Дугласа до сходень.

— Ти перший, Дугласе!

І оркестр, піднісши догори тонну міді й десять фунтів¹ дзвонів, заграв святкову пісню «Бо він

¹ Міра ваги, 1 фунт = 0,45 кілограмів.

чудовий друг». Юрба винесла Дугласа на палубу, а потім швидко відхлинула назад на пірс.

Бам-м!

Сходні забрали.

Люди, що лишилися на березі, були вільними. А от він потрапив у пастку посеред води.

Пароплав швидко віддалявся від пірса. Оркестр заграє «Колумбіє, перлино океану».

— Бувай, Дугласе, — кричали міські бібліотекарі.

— Прощавай, — шепотіли усі.

На палубі Дуглас помітив плетені кошики з їжею, приготовані для пікніка, й мимоволі згадав, як одного разу бачив у музеї єгипетську гробницю, а навколо невеликого, видовбаного із колоди човна були розставлені всілякі забавки та кошики з геть висхлою від часу їжею. Цей спогад порохом спалахнув перед його очима.

— Прощавай, Дуг, прощавай..., — махали йому вслід хустинками жінки, а чоловіки підняли вгору солом'яні капелюхи.

І ось пароплав відплив далеко у холодні води, його огорнув туман, й оркестр розчинився удаліні.

— Щасливої подорожі, хлопче.

Раптом Дуглас збагнув: обшукай хоч увесь корабель, не знайдеш ні капітана, ні команди, лише десь під палубою гудуть величезні машини.

Напівсвідомо він відчув, що коли провести рукою по борту, можна намацати там виписану свіжою фарбою назву.

ПРОЩАВАЙ, ЛІТО

— Дуг..., — долинав голос. — Ох, бувай... Ох, прощавай...

А потім пірс спорожнів. Процесія зникла, востаннє загудів пароплав, розбивши Дугласові серце, і його скалки бризнули сльозами з очей, він гірко заридав, вимовляючи імена всіх, кого любив і хто залишився на березі.

— Бабусю, Дідусю, Томе, *допоможіть!*

Дуг упав з ліжка. Його кидало то в жар, то холод, щоками котилися сльози.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Дуг перестав плакати.

Він устав та підійшов до дзеркала подивитись, як виглядає печаль, і побачив її — вона всоталась у його лице. Він простяг руку й торкнувся обличчя за склом, воно було холодним на дотик.

Аромат печеного хліба із сусіднього будинку, як завжди, наповнив надвечір'я. Дуглас пробіг садом, забіг до кухні, де бабуся саме витягала з курки чудернацькі тельбухи, а тоді зупинився біля вікна подивитись, як Том видерся на вершечок своєї улюбленої яблуні, щоб дотягнутись аж до небокраю.

Хтось стояв на веранді, покурюючи улюблену люльку.

— Дідусю, ти *тут!* Добре, як же добре! І будинок тут. І місто тут!

— Та схоже, що й *ти*, хлопче, тут.

— Так, справді тут.